

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ:
НАУКОВІ ЗАПИСКИ

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

УДК 378.011.3-051:62/64

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15335492>

**Розвиток творчої активності майбутніх учителів технологій
у процесі художньо-трудової підготовки**

Улич Мар'ян Іванович

аспірант кафедри технологічної та професійної освіти, Дрогобицький
державний педагогічний університет імені Івана Франка,
вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, 82100, marian.ulych@dspu.edu.ua,
<https://orcid.org/0009-0000-9208-8772>

Прийнято: 19.04.2025 | Опубліковано: 29.04.2025

Анотація. У статті зроблено спробу дослідити можливості розвитку творчої активності майбутніх учителів технологій у процесі художньо-трудової підготовки у педагогічних закладах вищої освіти. Творча активність в освітньому процесі визначається як вищий рівень пізнавальної активності здобувачів освіти, характеризується прагненням особистості до подолання звичних правил і норм, оскільки завдання ставиться самим суб'єктом навчання, а шляхи його вирішення вибираються нові, нешаблонні та оригінальні. Сутність творчої активності пов'язана з «породженням побічного продукту» в процесі діяльності, який і є творчим результатом, виступає чимось новим і незвичайним. Творча активність передбачає наявність інтересу до творчої діяльності, мотиваційної спрямованості, емоційно-вольових зусиль, готовності

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ: НАУКОВІ ЗАПИСКИ

особистості діяти самостійно у процесі оволодіння знаннями. Особливе значення для розвитку творчої активності майбутніх учителів технологій займає процес художньо-трудової підготовки студентів, що передбачає організовану взаємодію здобувачів освіти з художніми об'єктами, у ході якої вони творять, пізнають естетичний образ предметів оточуючої дійсності та здійснюють їх перетворення. У процесі художньо-трудової підготовки основою процесу розвитку творчої активності студентів має стати системне ознайомлення з основними компонентами художньої творчості на всіх її етапах, формування у здобувачів освіти ціннісно-сміслових установок на творчість як механізм самореалізації, розвиток інтересу до творчої діяльності, формування потреби у пізнанні себе як суб'єкта творчості у різних видах художньо-трудової діяльності. Вивчення студентами циклу дисциплін художньо-трудового спрямування («Художнє проектування», «Технічна творчість учнів», «Декоративно-ужиткове мистецтво», «Технічна естетика» та ін.) сприяє формуванню креативного мислення, естетичного сприйняття дійсності та практичних навичок, необхідних для ефективної професійно-педагогічної діяльності. Завдяки інтеграції теоретичних знань і практичних вправ, художньо-трудова підготовка дозволяє студентам розвивати інноваційні ідеї та реалізовувати їх у матеріальному вигляді. Використання проектної діяльності, інтерактивних методів навчання та сучасних технологій створює умови для активної участі студентів у навчальному процесі.

Ключові слова: *художньо-трудова підготовка, творча активність, учитель технологій, професійна підготовка.*

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ:
НАУКОВІ ЗАПИСКИ

**Development of creative activity of future technology teachers
in the process of artistic and labor training**

Ulych Marian Ivanovych

graduate student of Technological and Vocational Education Department,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University,
24 Ivan Franko Str, Drohobych, 82100,
marian.ulych@dspu.edu.ua, <https://orcid.org/0009-0000-9208-8772>

***Abstract.** The article attempts to explore the possibilities of developing the creative activity of future technology teachers in the process of artistic and labor training in pedagogical institutions of higher education. Creative activity in the educational process is defined as a higher level of cognitive activity of education seekers, characterized by the desire of the individual to overcome the usual rules and norms, since the task is set by the subject of education himself, and the ways of solving it are chosen new, non-standard and original. The essence of creative activity is associated with the “generation of a by-product” in the process of activity, which is a creative result, stands out as something new and unusual. Creative activity assumes the presence of interest in creative activity, motivational orientation, emotional and volitional efforts, and the individual’s readiness to act independently in the process of mastering knowledge. Of particular importance for the development of creative activity of future teachers of technology is the process of artistic and labor training of students, which involves the organized interaction of students with artistic objects, during which they create, learn the aesthetic image of objects of the surrounding reality and carry out their transformations. In the process of artistic and labor training, the basis of the process of developing students' creative activity should be a systematic acquaintance with the main components of artistic creativity at all its stages, the formation of value-*

meaning attitudes towards creativity as a mechanism for self-realization in students, the development of interest in creative activity, the formation of the need to know oneself as a subject of creativity in various types of artistic and labor activity. Studying by students of a cycle of disciplines of artistic and labor orientation ("Artistic Design", "Technical Creativity of Students", "Decorative and Applied Arts", "Technical Aesthetics", etc.) contributes to the formation of creative thinking, aesthetic perception of reality and practical skills necessary for effective professional and pedagogical activity. Thanks to the integration of theoretical knowledge and practical exercises, artistic and labor training allows students to develop innovative ideas and implement them in material form. The use of project activities, interactive teaching methods and modern technologies creates conditions for the active participation of students in the educational process.

***Keywords:** artistic and labor training, creative activity, teacher of technologies, professional training.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями (Вступ). Аналіз соціально-економічних перетворень у нашій державі свідчить про суспільні запити на підготовку фахівців, що характеризуються новим типом мислення, здатністю нестандартно й ефективно вирішувати життєві і професійні проблеми. Від сучасної людини вимагається вміння діяти у ситуації вибору, ставити і досягати поставленої мети, приймати самостійні рішення. У зв'язку з цим, перед системою освіти стоїть відповідальне завдання – забезпечення розвитку творчої особистості, виховання активної життєвої позиції молодого покоління.

Інноваційні процеси, що відбуваються на сучасному етапі модернізації освіти, супроводжуються розробкою різних варіантів її змісту, використанням можливостей педагогічної науки та практики у підвищенні ефективності освітніх

ідей та технологій з орієнтацією на розвиток творчого потенціалу підростаючого покоління. Особливе місце у вирішенні цього завдання відводиться закладам вищої освіти, які мають сприяти розширенню та поглибленню знань студентів, розвитку їхньої ініціативи та самостійності, прояву творчої активності, формуванню практичних умінь та навичок; виховувати художній смак, стимулювати фантазію, уяву, унікальність світовідчуття.

Актуальність і доцільність формування творчої активності майбутнього вчителя технологій обумовлена й сучасними тенденціями реформування освітньої галузі «Технологія». Сьогодні у сучасній трудовій підготовці на зміну фактично ремісничому, тренувальному навчанню, має прийти процес формування та розвитку ініціативи, творчого пошуку. Відтак актуалізується необхідність дослідження можливостей розвитку творчої активності майбутніх учителів технологій у процесі художньо-трудової підготовки у ЗВО.

Аналіз останніх досліджень і публікацій (Огляд літератури). Дослідження проблеми розвитку творчої активності майбутніх учителів технологій у процесі художньо-трудової діяльності передбачає вивчення широкого кола питань, зокрема теорії та методики технологічної освіти (А. Вихрущ, Р. Гуревич, О. Коберник, М. Корець, В. Мадзігон, Л. Оршанський, В. Сидоренко, В. Стешенко, А. Терещук, Д. Тхоржевський та ін.); теоретичних та методичних аспектів творчої діяльності особистості (Г. Бондаренко, С. Величко, В. Кузь, С. Сисоєва та ін.); психологічних основ творчості особистості (Л. Запорожець, Г. Костюк, С. Максименко, В. Моляко, Р. Ткач та ін.).

Вивчаючи параметри креативної особистості, С. Сисоєва розкриває творчу активність як нестимульовану ззовні пошукову та перетворювальну діяльність індивіда [12]. Своєю чергою І. Бех визначає творчу особистість як креативну індивідуальність, що внаслідок впливу зовнішніх факторів набула необхідних

для актуалізації свого творчого потенціалу додаткових мотивів, особистісних утворень, здібностей, що сприяють досягненню творчих результатів в одному чи кількох видах творчої діяльності [1].

Дослідниця Н. Кічук під творчою особистістю розуміє особистість, що характеризується усвідомленням творчості в професійній праці на рівні переконання, спрямованістю на неї, інтелектуальною активністю, що відображається у сплаві науково-педагогічного стилю мислення та творчої уяви і таким чином визначає творчий характер професійної діяльності [5]. Аналогічну думку висловлює й С. Яланська, яка підкреслює, що творча активність – це стійка якість особистості, що формується освітніми засобами, характеризується усвідомленням власних потреб, розумінням їх культурних основ, володінням технологією їх задоволення та мотивацією на створення якісно нових творчих продуктів, виражених загальноприйнятими засобами. Дослідниця наголошує, що розвиток творчої активності – передусім завдання виховання, оскільки саме творча активність визначає соціально активну позицію людини і надає їй мотивацію для особистісного розвитку в напрямі, що відповідає певній культурній традиції [15].

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми.
Проаналізувавши наукові праці, які стосуються питань розвитку творчої активності особистості, ми дійшли до висновку, що проблема розвитку творчої активності майбутніх учителів технологій у процесі художньо-трудової діяльності не була предметом спеціального наукового дослідження. Відтак необхідним вбачаємо дослідження можливостей розвитку творчої активності майбутніх учителів технологій, зокрема через вивчення дисциплін циклу художньо-трудової підготовки («Художнє проєктування», «Технічна творчість учнів», «Декоративно-ужиткове мистецтво», «Технічна естетика» та ін.).

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає у дослідженні можливостей розвитку творчої активності майбутніх учителів технологій у процесі художньо-трудової підготовки у ЗВО. Відповідно до мети сформульовано такі завдання дослідження: розкрити сутність творчої активності майбутніх учителів технологій; виявити і схарактеризувати можливості навчальних дисциплін художньо-трудового спрямування для розвитку творчої активності майбутніх учителів технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів (Результати дослідження). Вивчення творчої активності має велике значення для сучасної педагогіки, оскільки тісно пов'язане з реалізацією соціального замовлення суспільства – формуванням всебічно розвиненої творчої особистості. Зростаюча потреба у свідомому управлінні творчою діяльністю та розвитку творчих можливостей кожної людини виникає не лише у зв'язку зі зростанням науково-технічного прогресу, а й із процесом гуманізації суспільства, пов'язаного з вирішенням завдання задоволення духовних запитів людей.

Творча активність особистості розвивається у ході засвоєння систематизованих знань, умінь та навичок за дотримання певних психолого-педагогічних умов, найважливішою з яких є організація освітнього процесу з використанням продуктивних видів творчої діяльності студентів [2]. Якість професійної підготовки майбутніх фахівців, зокрема учителів технологій, багато в чому залежить від їх мотиваційно-творчої активності: пізнавальної потреби, гнучкості та дивергентності мислення, прагнення до творчих досягнень, продуктивності творчої діяльності, вміння моделювати різні її способи відповідно до зміни умов, передбачати можливий перебіг розвитку діяльності [7; 14].

Залучення студентів у процес саморозвитку, самозміни та самоактуалізації передбачає не лише наявність певного набору знань, умінь та навичок (базових компонентів діяльності), а й творчої активності [11]. Ми вважаємо, що розвиток творчої активності особистості можливий лише при поєднанні низки факторів, найважливішими з яких є: наявність креативних здібностей, незалежність від авторитетів і стандартів («елемент свободи»), єдність репродуктивного і продуктивного начала [8].

Творчість не піддається раціональній розкладці на певні правила та способи дій. З позиції антропологічного підходу, творчість – це не тільки й не стільки створення нових продуктів, цінностей, ідей чи відкриттів, як створення людиною в собі особистості, розуміння своєї унікальності та потенційної творчої нескінченності [13].

У психолого-педагогічній літературі [4; 9; 11 та ін.] активність особистості сприймається, як здатність людини виробляти суспільно значущі перетворення у житті з урахуванням «присвоєння» багатств матеріальної та духовної культури, що виявляється у творчості, вольових актах спілкування.

Форми загальної активності індивіда виражаються у прагненні до продовження розпочатої діяльності, в енергійності вироблених дій, у витривалості по відношенню до напруження, пов'язаного з активністю, у різноманітності вироблених дій, швидкості їх варіювання. Виявляється активність у тенденції особистості до самовираження, ефективного освоєння та перетворення зовнішньої дійсності [5].

Таким чином, активність – природний для людського життя спосіб самореалізації, задоволення потреб, стосовно певних ситуацій та об'єктів, які виступають як мотиви діяльності. Активність розглядається у співвідношенні з діяльністю, як динамічна умова її становлення, реалізації та видозміни, як свідчення її руху. На думку В. Іллюшка, активність людини визначається не

абстрактно, а через те, як нею перетворюється сукупність обставин, спрямовується перебіг життя, формується життєва позиція. Динаміка стає залежною від характеру активності особистості, від її здатності організувати та спрямувати події у бажаному напрямку [3].

Сутність творчої активності пов'язана з «породженням побічного продукту» в процесі діяльності, який і є творчим результатом, виступає чимось новим і незвичайним. Творча активність передбачає наявність інтересу до творчої діяльності, мотиваційної спрямованості, емоційно-вольових зусиль, готовності особистості діяти самостійно у процесі оволодіння знаннями [4].

Творча активність в освітньому процесі визначається як вищий рівень пізнавальної активності, характеризується прагненням особистості до подолання звичних правил і норм, оскільки завдання ставиться самим суб'єктом навчання, а шляхи його вирішення вибираються нові, нешаблонні та оригінальні.

Формування творчої активності студентів можливе шляхом комплексного застосування інтерактивних методів проблемного та розвиваючого навчання: евристичної бесіди, рольових ігор, тренінгів, майстер-класів, проектів тощо. Як зазначає Т. Столярова, метою ініціювання творчої активності учнів в освітньому процесі є не оволодіння знаннями, вміннями та навичками, а подолання звичних знань, способів діяльності, вихід за межі вивченого [13].

Професійна підготовка студентів педагогічних ЗВО за спеціальністю 014.10 «Середня освіта (Технології)» включає цикл дисциплін художньо-трудового спрямування («Художнє проектування», «Технічна творчість учнів», «Декоративно-ужиткове мистецтво», «Технічна естетика» та ін.), які сприяють виробленню у студентів свідомого естетичного підходу до явищ дійсності та мистецтва, формуванню сфери їх духовних інтересів та переконань. Охарактеризуємо можливості навчальних дисциплін художньо-трудової підготовки для розвитку творчої активності майбутніх учителів технологій.

Особливо місце у розвитку творчої активності студентів має навчальний предмет *«Художнє проєктування»*, вивчення якого сприяє формуванню креативного мислення та практичних навичок у майбутніх учителів технологій.

Мета навчальної дисципліни *«Художнє проєктування»* – ознайомлення студентів з основами художнього проєктування та проєктної діяльності; формування умінь і навичок художнього проєктування, надання пізнавальної та практичної діяльності студентів пошуково-творчого характеру, розвиток здатності до художньо-естетичного осмислення та творчого перетворення предметного середовища, сприяння формуванню гармонійно розвиненої творчої особистості [6; 10].

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні знати: мету, завдання та базові поняття і категорії художнього проєктування; роль художнього проєктування у формуванні предметного середовища; напрями художньо-проєктної та художньо-конструкторської творчості; об'єктивні та суб'єктивні чинники візуального сприйняття форми виробу; глибинні зв'язки між формою і змістом виробу, особливості забезпечення максимальної виразності композиції виробу; композиційні закони та закономірності, а також види композиційних побудов; види, послідовність та засоби художнього конструювання і моделювання; ергономічні вимоги до об'єктів художнього проєктування.

Художнє проєктування дозволяє студентам розвивати креативність через створення нових ідей та концепцій, сприяє формуванню умінь бачити світ по-іншому, генерувати нестандартні рішення та реалізовувати їх у матеріальній формі. Процес художнього проєктування передбачає інтеграцію знань з різних галузей (мистецтва, технологій, психології, педагогіки), що формує у студентів системне мислення та сприяє глибшому розумінню предмету. Проєктна діяльність є ефективним способом активізації творчого процесу. Студенти

працюють над реальними проєктами, що допомагає їм застосовувати теоретичні знання на практиці та розвивати навички командної роботи.

Вивчення майбутніми учителями технологій навчального курсу «*Технічна творчість учнів*» спрямовано на формування у студентів знань, умінь та навичок, необхідних для організації творчої технічної діяльності учнів як на уроках технологій, так і в процесі організації роботи технічних гуртків; формування необхідності системного підходу в процесі дослідження та проєктування технічних об'єктів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні знати: ознаки та види науково-технічної творчості; особливості психологічної активізації творчості учнів та основні методи пошуку нових технічних рішень; характеристику, склад та ознаки технічної системи, закони і закономірності її функціонування та розвитку; основні ергономічні вимоги до проєктованих об'єктів техніки; етапи та особливості процесу конструювання технічних об'єктів; різновиди конструкційних матеріалів та їх основні фізико-механічні характеристики.

Залучення студентів до технічної творчості дозволяє розвивати креативне мислення через вирішення практичних завдань, створення моделей і проєктів; сприяє розвитку навичок генерації ідей та їх реалізації в матеріальній формі.

До змісту професійної підготовки вчителів технологій включено навчальний курс «*Декоративно-ужиткове мистецтво*», в межах якого студенти опановують не лише основи теорії народного декоративно-ужиткового мистецтва, але й розвивають свої художньо-трудова вміння та навички, самореалізуються у проєктуванні різних його видів.

Мета залучення студентів до декоративно-ужиткового мистецтва спрямована на поглиблення знань про матеріальну та духовну культуру українців, розвиток художньо-естетичних смаків, розуміння технологічних

особливостей створення декоративно-ужиткових виробів, вивчення традицій народного декоративного мистецтва в їх історичному розвитку [10].

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Декоративно-ужиткове мистецтво» студенти повинні знати: історію та регіональні особливості народного декоративно-ужиткового мистецтва; основні види та жанри декоративно-ужиткового мистецтва; основні принципи та закони композиції, що лежать в основі зображальної грамоти багатьох видів художньої творчості; стилістичні особливості та специфіку роботи з матеріалами у різних видах декоративно-ужиткового мистецтва; термінологію декоративно-ужиткового мистецтва та застосування її в професійній діяльності.

Вивчення майбутніми учителями технологій навчальної дисципліни «Технічна естетика» спрямовано на формування цілісного технічно-естетичного та художньо-проектного знання, практичних умінь створення технічно естетичних проєктів, розвиток художньо-проектного бачення форм відповідно до утилітарно-естетичної функції виробів, поглиблення художньо-естетичної культури студентів, сприяння формуванню гармонійно розвиненої творчої особистості.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні знати: загальні положення про розвиток технічної естетики та художнього конструювання; роль технічної естетики у формуванні предметного середовища; напрями художньо-проектної та художньо-конструкторської творчості; глибинні зв'язки між формою і змістом виробу, особливості забезпечення максимальної ефективності та виразності композиції виробу; композиційні закони та закономірності (ритм, рівновага, симетрія, асиметрія, статика, динаміка, пропорція, масштаб, контраст, нюанс та ін.); види композиційних побудов (фронтальна, об'ємна, об'ємно-просторова); види, послідовність та засоби художнього конструювання і моделювання.

Висновки. Таким чином, художньо-трудова підготовка є потужним інструментом для розвитку творчої активності майбутніх учителів технологій. Вона сприяє формуванню креативного мислення, естетичного сприйняття дійсності та практичних навичок, необхідних для ефективної професійно-педагогічної діяльності. Завдяки інтеграції теоретичних знань і практичних вправ, художньо-трудова підготовка дозволяє студентам розвивати інноваційні ідеї та реалізовувати їх у матеріальному вигляді. Використання проєктної діяльності, інтерактивних методів навчання та сучасних технологій створює умови для активної участі студентів у навчальному процесі. Перспективи подальших наукових розвідок вбачаються у дослідженні педагогічних умов розвитку творчої активності майбутніх учителів технологій у процесі художньо-трудової підготовки у ЗВО.

Список використаних джерел

1. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання: наук-метод. посіб. Київ: ІЗМН, 1998. 204 с.
2. Горальський А. Теорія творчості / пер. О. Гірного. Львів: Каменяр, Universitas Rediviva, 2002. 144 с.
3. Іллюшко В.В. Навчальний фізичний експеримент у формуванні творчої активності на уроках фізики: дис. канд. пед. наук. Київ, 1997. 211 с.
4. Карпенко Н.А. Психологія творчості: навч. посіб. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 156 с.
5. Кічук Н.В. Формування творчої особистості вчителя. Київ: Либідь, 1991. 125 с.
6. Курач М.С. Художньо-проєктна підготовка майбутніх учителів технологій: монографія; За ред. проф. М.С. Корця. Київ: Вид. НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2016. 329 с.

7. Ліненко А.Ф. Педагогічна діяльність і готовність до неї. Одеса: ОКФА, 1995. 80 с.
8. Міщиха Л.П. Творчий потенціал у період пізньої дорослості: монографія. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2014. 400 с.
9. Моляко В.О. Психологічна теорія творчості. Обдарована дитина. 2004. № 6. С. 2–10.
10. Оршанський Л.В. Художньо-трудова підготовка майбутніх учителів трудового навчання: монографія. Дрогобич: Швидко Друк, 2008. 278 с.
11. Семиченко В.А. Психологія педагогічної діяльності: навч. посібн. Київ: Вища школа, 2004. 335 с.
12. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості вчителя: навч. посіб. Київ: ІСДОУ. 1994. 112 с.
13. Столярова Т.О. Формування творчої активності майбутнього вчителя трудового навчання в процесі професійної підготовки: дис. кан. пед. наук. Умань, 2008. 273 с.
14. Цина А.Ю. Особистісно орієнтована професійна підготовка майбутніх учителів технологій: теоретико-методичний аспект: монографія. Полтава: ПНПУ, 2011. 355 с.
15. Яланська С.П. Психологія творчості: навч. посіб. Полтава: ПНПУ ім. В.Г. Короленка, 2014. 180 с.